

MIHAI I AL ROMÂNIEI – NOI CONTRIBUȚII DOCUMENTARE PRIVIND VIAȚA ȘI DOMNIA (1921-1947)

Rezumat: Lucrarea de față tratează diferite aspecte din viața și domnia regelui Mihai I, abordând perioada pregătirii școlare, militare, aspecte privind relațiile de familie, precum și evenimentele de după 1940, relația cu Ion Antonescu, evenimentele de la 23 August, relațiile cu liderii comuniști, greva regală și demonstrația pro-monarhică din 8 noiembrie 1945, precum și abdicarea forțată a regelui și plecarea în exil.

Cuvinte-cheie: Regele Mihai al României, Familia Regală română, Clasa Palatină, comunism.

Regele Mihai s-a născut la 25 octombrie 1921, la Castelul Foișor din Sinaia, după momente dificile prin care a trecut monarhia din România. Principele Carol renunțase la prerogativele de moștenitor la tron și se căsătorise în secret cu Zizi Lambrino, la Odesa. Ajutată de canadianul Joseph „Joe” Boyle, Regina Maria reușise să-și salveze fiul, dar și viitorul tronului României. Pentru a-l îndepărta de Zizi, Regina l-a trimis pe principele Carol într-o călătorie în jurul lumii. La întoarcere o cunoaște pe principesa Elena a Greciei, căsătoria cu aceasta liniștind lucrurile, fie doar și pentru o perioadă scurtă de timp.

În ianuarie 1921, Regele Constantin al Greciei și-a dat consimțământul scris pentru căsătoria fiicei sale cu principele Carol. Nunta a avut loc la Atena, pe 10 ianuarie 1921, iar la începutul lunii mai a sosit în România tânăra principesă moștenitoare, care era deja însărcinată.

După o naștere dificilă, principesa a fost sfătuită de medici să nu mai aibă alte nașteri. Despre acest moment Regina Maria spunea: „Și, deși mica ființă a venit pe lume cam cu o lună mai devreme, este cu adevărat un băiețel frumos și a intrat din toate puterile în momentul în care a venit în bătrâna și reaua noastră lume”¹. A fost numit Mihai pentru că s-a dorit un nume românesc, cu adevărat popular.

* Dr., Arhivele Naționale ale României, E-mail: tîrnă.mirela@gmail.com.

¹ Maria, Regina României, *Însemnări zilnice (ianuarie 1921-decembrie 1921)*, vol. III, Editura Albatros, București, 2004, p. 336.

Regele Ferdinand a anunțat prin Mareșalatul Palatului nașterea nepotului său și au urmat zile pline de bucurie și felicitări: „Astăzi pronia cerescă a hărăzit Dinastiei un nou vlăstar. A.S.R. Principesa Moștenitoare Elena a României a dat naștere unui principe, care a primit numele de Mihai. Sunt încredințat că întreg poporul român, care atât în clipele de bucurie, cât și în cele de grea cumpănă a fost neconținut sprijinul Tronului și al dinastiei, va sărbători cu însuflețire fericitul eveniment împreună cu Mine și Familia Mea. Dragoste poporului Meu prea iubit și Bravele Mele armate le încredințez pe Principele nou născut”².

Botezul principelui Mihai a avut loc la 22 ianuarie 1922. Ceremonia religioasă de rit ortodox a avut loc în Sala Tronului din Palatul Regal, în prezența familiei regale a României, a principilor moștenitori ai Greciei și a altor invitați. Nașii micului principe au fost: Regele Ferdinand al României, Regele Constantin al Greciei, reprezentat de fiul său, principele moștenitor George, Regele Albert al Belgiei, reprezentat de ministrul de Externe, principele Cristofor al Greciei, Alfonso de Orleans și Bourbon, Infante al Spaniei, Regina-mamă Olga a Greciei, marea ducesă Victoria Feodorovna a Rusiei, principesa Elisabeta a României, ducesă de Sparta, principesa Irina a Greciei, dar și corpul vânătorilor de munte³.

În primii ani, principele Mihai s-a aflat în compania mamei, a bunicilor paterni și a rudelor din familia regală a Greciei. Foarte apropiat de mamă, principele Mihai a învățat de la aceasta să-și spună rugăciunile seară de seară, în română și engleză⁴. Cum relațiile între Carol și Elena s-au răcit destul de repede, prezența tatălui a fost sporadică în primii ani de viață ai micului principe, pentru ca mai apoi să dispară complet, până în 1930.

Înconjurat de adulți, introvertit și timid, micul principe era atras în mod deosebit de mașini, motoare și tot ce presupune mecanica, fiind înclinat spre acest domeniu. De mic a învățat mărcile de mașini, petrecând mult timp în preajma mecanicilor de la atelierele palatului, iar principesa Elena i-a cumpărat o mașină electrică. Mai târziu, principele Nicolae i-a dăruit una din mașinile sale și a condus chiar Rolls-Royce-ul Regelui Ferdinand.

Anul 1927 avea să aducă o schimbare majoră în viața principelui Mihai. Regele Ferdinand a murit la 20 iulie și l-a lăsat succesor, prin Actul din ianuarie 1926, ca urmare a renunțării principelui Carol la prerogativele de moștenitor (1925). Mihai a ajuns astfel să depună jurământul ca Rege al României, în Parlament, la nici șase ani, fiind tutelat de o Regență alcătuită din principele Nicolae, patriarhul

² Arhivele Naționale ale României, Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale (în continuare ANR, SANIC), fond Casa Regală. Oficiale, dosar 24/1921, f. 2.

³ ANR, SANIC, fond Casa Regală. Oficiale, dosar 24/1922, f. 12.

⁴ Stelian Tănase, *Conversații cu Regele Mihai*, București, Ed. Corint, 2018, p. 7-8.

Miron Cristea și Președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție, Gheorghe Buzdugan. Micul rege va apărea la ceremonii oficiale însoțit de mama sa, de Regina Maria, de mătușile sale, principesele Ileana și Elisabeta, dar și de membrii Regenței. În fotografiile vremii îl vedem serios, fără gesturi copilărești, aproape înțelegându-și rolul. Regina Maria nu s-a amestecat în educația nepotului său, amintindu-și de propria tinerețe, când regina Elisabeta și regele Carol I și-au impus supremația în privința educației copiilor ei. Cu toate acestea, regina Maria remarcă, în 1927, referitor la modul cum proceda nora sa cu micul rege: „Cred că îl ține mult prea izolat, fără nicio companie de vreun fel, în afara unei bătrâne bone. Nici Sitta nu stă prea mult cu el și lui nu i se permite să aibă prieteni sau însoțitori. Chiar și Mardare, aghiotantul lui, care obișnuia să petreacă mult timp cu el, a fost exclus”⁵.

În 1928 principele Mihai și-a început studiile primare cu dascălul Nicolae Saxu, inspector general școlar, pe care principesa Elena îl adusese acasă ca să-l pregătească, chiar înainte de începerea școlii. Acesta venea de câteva ori pe săptămână și se legase chiar o prietenie între cei doi. Nicolae Saxu va fi o constantă în corpul profesoral al principelui Mihai, pe parcursul educației sale școlare.

În iunie 1930, principele Carol se întoarce în România, își detronează fiul și are loc Restaurația. Despre reîntâlnirea cu tatăl său, regele Mihai avea să afirme mult mai târziu: „Era o persoană complet necunoscută pentru mine. Eram cam retras în mine din cauza aceasta. Încet, încet, am început să-l cunosc. Dar prima mea reacție a fost că ceva nu este în regulă”⁶. În iunie același an, principelui Mihai i s-a acordat titlul de Mare Voievod de Alba Iulia⁷, titulatură pe care a purtat-o până la 6 septembrie 1940, când a devenit Rege pentru a doua oară.

Anul 1932 avea să aducă două schimbări importante în viața Regelui Mihai: pe de o parte, despărțirea de mama sa, trimisă în exil de Regele Carol al II-lea și mutarea la tatăl său, iar pe de altă parte, o schimbare în ceea ce privește educația sa școlară. Lipsa mamei și autoritarismul tatălui va duce la o însingurare a principelui Mihai. Regele Carol al II-lea îi controla corespondența pe care o avea cu mama sa, după cum mărturisea chiar Regele Mihai: „Scriam numai ce puteam să-i scriu mamei mele, fiindcă eu aveam suspiciunea că tata citea scrisorile... La un moment dat, începusem să scriu ceva când a intrat în birou și mi-a luat hârtia din mână să vadă ce scriu... Desigur, eu aveam o legătură foarte specială cu mama mea. Întâi, fiindcă era mama mea, dar și datorită felului ei de a fi: de câte ori mergeam la ea,

⁵ Regina Maria a României, *Însemnări zilnice*, vol. IX, 1 ianuarie-31 decembrie 1927, București, Ed. Polirom, 2012, p. 340.

⁶Stelian Tănase, *op. cit.*, p. 12.

⁷ ANR, SANIC, fond Casa Regală. Personale-Mihai, dosar I-2/1930, f 1-4.

mă atrăgea ceea ce mă învăța. Și pe urmă mă întorceam în atmosfera de aici, care era foarte neplăcută”⁸.

Potrivit viziunii Regelui Carol al II-lea, a fost formată o clasă de liceu, care includea și gimnaziul, din elevi de la mai multe licee, care proveneau din diferite zone și medii sociale, cunoscută sub numele de Clasa Marelui Voievod Mihai, Clasa Palatină sau Școala Palatină. Inițial, au fost aleși opt elevi pentru a urma cursurile alături de marele Voievod Mihai: Dan Cernovodeanu de la Spiru Haret, Ion Dinulescu de la Aurel Vlaicu, Radu Ioanițiu de la Gheorghe Lazăr, Mircea Ioanițiu de la Spiru Haret, Tănase Mărgelatu de la Colegiul Sf. Sava, Anton Petit de la Spiru Haret, Ștefan Popescu de la Gheorghe Șincai și Dan Mavrus de la Sf. Andrei. Comisia medicală a respins doi dintre elevi și s-a decis să fie aleși un elev din Transilvania și unul din Basarabia⁹. Apoi, clasa va avea următorii elevi: Dan Cernovodeanu, Mircea Ioanițiu, Ion Jurchescu, Ștefan Popescu, Dan Mavrus, Walter Heltmann, Radion Chiaburu, Gheorghe Grămadă, Ion Dinulescu, Pal Ivan Kovaci, Gheorghe Dușa și ultimul sosit, în 1936, Lascăr Zamfirescu. Acesta avea să fie înlocuit, în ultimul an de liceu (1939-1940), cu fiul industriașului Nicolae Malaxa, Constantin. Erau copii de intelectuali, dar și de țărani. Doi dintre ei făceau parte din minoritățile naționale și trei erau din provinciile istorice. În 1940 au dat bacalaureatul patru elevi: Marele Voievod Mihai, Mircea Ioanițiu, Walter Heltmann și Constantin Malaxa.

Școala Palatină va funcționa ca o clasă a Colegiului Național Sf. Sava, cu un număr restrâns de elevi, cu o programă bine conturată și inteligent gândită – o îmbinare a teoriei cu practica, prin excursii tematice de sintetizare a materiei și mult sport.

La 20 octombrie 1932, pentru începerea cursurilor liceale ale Marelui Voievod Mihai, la Palatul Regal au fost invitați profesorii: părintele N. Popescu, profesor universitar, I. Bratu, directorul învățământului secundar, Enache Ionescu, Alex. Mumuianu și Lt. Colonel Emil Pălăngeanu. „S-au discutat și s-au stabilit principiile de bază, după care se va face învățământul secundar al Măriei Sale, precum și armonizarea cantității de materie ce trebuie dezvoltată de fiecare profesor în parte. S-a procedat la repartiția pe ore, după program, pe materii, precum și profesorii care le vor predă:

1. Părintele Nic. Popescu, prof. universitar, Religia.
2. Dl. I. Bratu, directorul învățământului secundar, Matematica.
3. Dl. Enache Ionescu, prof. secundar, Limba Română și Istorie.
4. Dl. Alex. Mumuianu, prof. secundar, Geografia și Științe Naturale.

⁸ Stelian Tănase, *op. cit.*, p. 55.

⁹ ANR, SANIC, fond Casa Regală. Miscelane, dosar 1020, f 5v.

5. Dl. Nicolae Lascu, inspector general școlar, Desenul, Caligrafia și Muzica.
6. Dl. Leo Thevenin, profesor, Limba Franceză.
7. Dl. Locot. Colonel Emil Pălăngeanu, Educația Fizică.
8. Dșoara Florica Muzicescu, prof. la Conservator, Pianul.
9. Dl. Maior Macavei, Lucru Manual (Mecanica).

Începerea regulată a cursurilor fixându-se în ziua de 24 Octombrie 1932, s-a discutat și s-a hotărât programul pentru deschiderea oficială a cursurilor la Castelul Peleş¹⁰. Pe 30 ianuarie 1933 s-a făcut inaugurarea școlii. Marele Voievod Mihai avea să descrie acest moment într-o compunere la limba română: „De acum încolo, voi face școala cu mai mulți colegi, aleși de la mai multe licee din București. Ziua de inaugurare a fost la 30 ianuarie 1933. Am așteptat cu nerăbdare această zi și am fost emoționat, fiindcă începeam un lucru cu totul neobișnuit. Această inaugurare s-a făcut în sala cea nouă de gimnastică. În așteptarea tatei, corpul profesoral stătea în partea stângă, în cap cu domnul ministru D. Gusti, iar în dreapta ședeau dl. N. Saxu și dl. Locot. Colonel E. Pălăngeanu, gata să dea răspunsurile la slujba religioasă. În mijloc eram aliniați, noi, cei cinci elevi, pregătiți să spunem pe rând diferite rugăciuni. La terminarea slujbei, preotul a prezentat crucea pentru închinare tatei, asistenței și nouă elevilor, trecând apoi la sfințirea localului cu aghiazmă. După ce elevii au fost prezentați tatei, serbarea a luat sfârșit¹¹.

Pentru o mai mare apropiere sufletească între Mihai, elevii școlii și profesori s-a luat hotărârea ca în afara orelor de școală propriu-zise, să mai vină câte unul sau doi profesori, după prânz, împreună cu elevul de serviciu din acea săptămână și să-și facă temele împreună.¹² De asemenea, observând înclinațiile fiului său pentru tehnică, Regele Carol al II-lea a înființat la Palatul Regal un atelier de mecanică.

Duminica, Mihai mergea la biserică, iar seara, la concerte, teatru, operă. Vacanțele le petrecea la mare, la Mamaia sau Eforie și la mama sa, stabilită la Florența, unde mergea de două ori pe an, câte trei săptămâni, dar după un program strict, impus și controlat de Regele Carol al II-lea: „Când stăteam la Florența, întâi de toate, tatăl meu mă trimitea cu alte două persoane, cazate undeva într-un hotel; nu stăteau la Vila Sparta, cum se chema locuința mamei¹³. Persoanele respective, care s-au schimbat de-a lungul anilor, îl informau pe rege de tot ce făcea și unde mergea fiul

¹⁰ ANR, SANIC, fond Casa Regală. Miscelanee, dosar 1020, f. 2.

¹¹ Ibidem, f. 7v.

¹² Ibidem, f. 8.

¹³ Stelian Tănase, *op. cit.*, p. 16.

său. Acest fapt a dus la o serie de situații neplăcute și dureroase pentru un copil.

Mihai îl însoțea pe Regele Carol al II-lea la partidele de vânatoare organizate la Scroviștea, Poiana Ițcani sau la Lăpușna, în M-ții Gurghiului. Și, deși tatăl l-a împins spre această activitate, în momentul în care Mihai a început să vâneze cel puțin la fel de bine ca el, lui Carol al II-lea nu i-a mai convenit. Devenea gelos ori de câte ori Mihai realiza ceva foarte bine.

De asemenea, Mihai își însoțea tatăl în călătoriile oficiale întreprinse în Polonia, Cehoslovacia, Franța, Anglia și Germania. A mers singur în Anglia, în mai 1937, la încoronarea regelui George al VI-lea, iar la întoarcere s-a oprit în Polonia. Preda Fundățeanu, trimis să-l însoțească, îi scria lui Ernest Urdăreanu din Anglia: „...Aici stăm într-un castel minunat ca în poveste. Lady și Lordul Sommer nu știu ce să mai facă ca să distreze pe M.S. Ieri după Jamboree, a vânat ciori, am jucat boomerang, am mers pe jos mai ales, și Voevodul a fost ca niciodată agil, în fruntea tuturor la mers și voiciune. Seara la masa, între Lady și o nepoată a ei, foarte vorbăreț și glumeț, ce să-ți spun, mi-a plăcut, așa a fost de drăguț și vesel...”¹⁴.

De mic, Mihai a practicat călăria, știută fiind pasiunea mamei lui pentru echitație. De asemenea, Mihai a făcut înot, handbal și schi. Apoi, în cadrul clasei palatine, toți elevii făceau sport într-o pregătire sistematică – box, volei, aruncarea sulitei și participau la manifestările organizate pe stadionul Oficiului Național de Educație Fizică (O.N.E.F.). Pe acest stadion erau organizate manifestările Străjeriei, organizație de tineret înființată de Regele Carol al II-lea în 1938, din care făceau parte toți elevii. Pentru „sprijinul și serviciile aduse Străjii Țării”, Marele Voievod Mihai a primit în 1938 brevetul „Meritul Străjeresc” clasa a III-a.¹⁵

În vara anului 1936, Mihai a terminat școala gimnazială cu media 8,92 și a susținut examenul de capacitate. În perioada 24-28 iunie s-a realizat pregătirea pentru examen, iar în perioada imediat următoare s-au desfășurat examenele, finalizate cu organizarea conferinței pentru acordarea notelor (5 iulie), iar pe 6 iulie s-a încheiat anul școlar cu o serbare cercetășească.¹⁶ Mihai a obținut la examenul de capacitate media 9,20, după cum urmează: matematică – 9, limba română – 9, franceză – 10, istorie – 8, geografie – 10.¹⁷

Peste foarte mulți ani, Regele Mihai își va reaminti de strictețea profesorului de limba română, de Nicolae Iorga, care nu i-a fost profesor, dar care venea, când

¹⁴ ANR, SANIC, fond Casa Regală. Oficiale, dosar 112/1937, f 21-22.

¹⁵ ANR, SANIC, fond Casa Regală. Personale-Mihai, dosar I-7/1938, f 1.

¹⁶ ANR, SANIC, fond Casa Regală. Miscelanee, dosar 1017, f 32.

¹⁷ ANR, SANIC, fond Casa Regală. Miscelanee, dosar 1003, f 133.

și când, să țină prelegeri, și de excursiile făcute prin țară la lecțiile de sinteză: „De exemplu, Sarmisegetuza. După ce făcusem cursul cu romanii și tot ce au făcut ei în Dacia, ne-am dus la Sarmisegetuza să vedem la fața locului ce au făcut romanii acolo... În Țara Hațegului, fel de fel de locuri istorice, mănăstiri sau ruine ale cetăților. Așa le-am învățat pe toate. Și la Deva am fost de nu știu câte ori, tot pentru cursurile astea. Și în Dobrogea, mai puțin, dar am fost și acolo. În Basarabia am fost, în Bucovina de mai multe ori. Și aici, în Muntenia, am umblat. Dar, în special, întâmplările istorice mai vechi, cum erau cu romanii, cu Dacia: la fața locului se vedeau o grămadă de lucruri. Cel de geologie ne ducea prin diferite văi, prin peșteri. Erau interesante, da”.¹⁸

În ceea ce privește partea militară, Regele Mihai își amintea cum făcea instrucție și trageri de război, dar și de cum a fost avansat ofițer: „Când am ajuns subofițer, deja comandam grupuri, făceam exerciții la Sinaia – erau destule locuri – aveam trageri militare. Mai târziu, când am ajuns ofițer, mergeam sus, pe Bucegi, cu soldații din Batalionul de Gardă și făceam trageri de război, cu cartușe de război. Îmi șuierau gloanțele peste cap”.¹⁹ Despre momentul în care a fost făcut ofițer, Regele spunea: „Îmi aduc aminte, s-a întâmplat la Sinaia, în 25 octombrie 1937, când am împlinit 16 ani... Ceremonia s-a făcut pentru că m-a înscris tatăl meu în Batalionul I Vânători de Munte, care era la Sinaia, unde se afla cazarma lor... Acolo s-a făcut ceremonia și am depus jurământul cu mult fast. Tatăl meu a invitat alți membri ai familiilor regale din străinătate. Din Anglia a venit ducele de Kent, iar din Suedia, prinții moștenitori...”²⁰.

În 1940 Marele Voievod Mihai a susținut bacalaureatul. Comisia, prezidată de Petre Andrei, ministru al Educației Naționale (1938-1940) și profesor examinator la filozofie, a fost compusă din: P. Panaitescu-Perpessicius (profesor la Liceul Matei Basarab), examinator la limba română; Mircea Periețeanu (profesor la Liceul Gheorghe Șincai), examinator la limba franceză; Virgil Arbore (profesor la Liceul Gheorghe Șincai), examinator la istorie; C. Antonescu (de la Liceul Sf. Sava), examinator la geografie; Al. Andronic (profesor la Liceul Mihai Viteazul), examinator la matematică; C. Ionescu (profesor la Facultatea de Farmacie), examinator la fizico-chimice; secretarul comisiei a fost delegat profesorul C. Antonescu.²¹

¹⁸Stelian Tănase, *op. cit.*, p. 26.

¹⁹ *Ibidem*, p. 31.

²⁰ *Ibidem*, p. 32.

²¹ ANR, SANIC, fond Casa Regală. Miscelane, dosar 1027, f. 5.

Comisia a fixat următorul program: lucrarea scrisă la limba română în ziua de 24 iunie, lucrarea scrisă la matematică în ziua de 25, iar lucrarea scrisă la limba franceză în ziua de 26. Examenul oral a avut loc pe 27 iunie, în Sala Tronului din Palatul Regal, la care a participat și Regele Carol al II-lea. De exemplu, la examenul scris de limba română au fost selectate trei subiecte: *Începuturile literaturii române scrise; Proza română descriptivă de la Odobescu (Pseudokinegetikos) până la M. Sadoveanu inclusiv și Scriitorii ardeleni dintre 1890-1918*.²² În urma examenului oral, Comisia a declarat reușiți la examenul de bacalaureat pe toți candidații și a propus următoarea ordine de clasificare: „Măria Sa Marele Voevod Mihai Întâiul cu media 9,50; Heltmann Walter, Ioanițiu Mircea, Malaxa Constantin, toți cu media 9,00”²³. Tot în Sala Tronului și în prezența regelui a avut loc ceremonia înmânării diplomei de bacalaureat Marelui Voievod de Alba Iulia. Cu această ocazie, Regele a înmănat distincții lui Mihai, ministrului Educației Naționale, Petre Andrei, și întregului corp profesoral. S-au făcut fotografii și s-a organizat un dejun, în cadrul căruia Mihai a rostit trei cuvântări: către tatăl său, către profesori și către colegii de școală:

„Dragă tată, Simt nevoia ca în primul rând să-ți mulțumesc din adâncul sufletului meu, pentru neîncetata grijă pe care ai avut-o pentru mine, în acești opt ani de muncă, adesea foarte grea, dar care știu că mi-a ajutat mai mult ca orice să-mi iubesc țara. Știu bine, că împreună cu noi cunoștințe pe care le voi căpăta, voi încerca să fac tot ce pot pentru binele țării mele. Iubiți profesori, Azi când încheiem acești ani de muncă împreună, țin să vă mulțumesc eu și în numele colegilor mei din toată inima pentru eforturile pe care le-ați depus zi de zi, pentru învățătura noastră. Trebuie să recunosc că nu puține au fost zilele în care ne-am obosit unii pe alții, dar în ciuda tuturor greutăților, voi păstra o adâncă recunoștință față de D-voastre și nu voi uita niciodată că, împreună cu părintele meu, ați dat tot ceea ce ați putut și cu toată inima pentru îmbogățirea culturii noastre. Dragi colegi, Trebuie să mărturisesc că, pe lângă bucuria de a fi terminat în această zi prima perioadă a învățaturii noastre, am și mâhnirea că de acum drumurile noastre despărțindu-se, nu vom mai fi împreună zi de zi ca până acum, să împărtășim bucuriile și micile necazuri ale zilei. Țin să vă mulțumesc și vouă cu toată dragostea mea pentru prietenia ce mi-ați arătat în decursul acestor ani și pentru că această muncă mi-a fost mult ușurată de către voi. Contez în prietenia voastră ca și până acum. Sănătate!”²⁴

²² Ibidem, f. 6.

²³ Ibidem, f. 13.

²⁴ Ibidem, f. 44.

Acest eveniment important din viața lui Mihai și a colegilor săi s-a produs într-un moment dramatic pentru România. Chiar în ziua de 27 iunie 1940 și apoi în noaptea de 27 spre 28 iunie au avut loc două ședințe ale Consiliului de Coroană pe tema ultimatumului sovietic privind cedarea Basarabiei și a Bucovinei de Nord. După cea de-a doua ședință, în care s-au exprimat doar 6 voturi pentru rezistența României, ultimatumul a fost acceptat.

Regele Carol al II-lea a abdicat la 6 septembrie 1940 și, împreună cu Elena Lupescu, a părăsit România pentru totdeauna. Mihai depunea astfel jurământul ca Rege și își începe cea de-a doua domnie. Acest moment a fost unul extrem de dificil, aflându-se practic în fața unei mari provocări. Era neinstruit în probleme de politică internă pentru că tatăl său îl ținuse departe de ele iar același lucru va încerca să facă și generalul Ion Antonescu, chemat de Carol să preia guvernul și deci, conducerea țării. Acesta îl desconsidera pe Regele Mihai, catalogându-l drept un copil ce are nevoie de o dădăcă, care să-i spună ce are de făcut.²⁵ Antonescu i-a acordat principesei Elena titlul de Regină-Mamă, rechemând-o la 14 septembrie 1940 în țară, pentru a fi alături de fiul ei. La 10 mai 1941, Regele Mihai a primit gradul de mareșal, prin Decretul nr. 1354/1941, semnat de generalul Ion Antonescu.²⁶

Toate programele zilelor de naștere și de nume ale Regelui Mihai, ale zilelor de 10 mai și ale altor evenimente, la care participa Regele, au fost elaborate de Ion Antonescu și respectate cu strictețe. Despre intrarea în război contra URSS, alături de Germania nazistă, în noaptea de 21 spre 22 iunie 1941, regele Mihai nu a fost informat, la fel cum nu a fost consultat când s-a format guvernul, la 27 ianuarie 1941. Regele era strict supravegheat, atât la București cât și la Sinaia: „E sigur că Antonescu avea informatorii lui, fiindcă și aghiotanții mei și demnitarii din Palat, majoritatea lor, au fost numiți de Antonescu, în afară de 2-3 dintre ei. Am avut chiar câteva incidente destul de acute cu partea militară din Palat. Sunt absolut sigur că tot ce făceam, unde și cu cine mergeam, se raporta imediat. La un moment, mi se pare că Antonescu s-a plâns mamei mele că prea văd eu multă lume sau că nu fac exact ce ar trebui să fac. El îi spunea mamei mele să uzeze de influența ei asupra mea ca să fac nu știu ce lucruri într-un fel sau altul. E ceva foarte curios, fiindcă Antonescu avea foarte mare respect față de mama mea, probabil față de suferințele ei. Pe mine mă trata ca pe un copil care nu știa nimic.”²⁷ Cu toate acestea, la Palat existau și unii oameni pe care se putea baza regele: Mircea Ioanițiu, fostul său coleg

²⁵ Stelian Tănase, *op. cit.*, p. 130.

²⁶ ANR, SANIC, fond PCM – Decrete, Legi, dosar 11/1941, f 192.

²⁷ Stelian Tănase, *op. cit.*, p. 75.

de la Școala Palatină, devenit Secretarul Particular al Regelui, în aprilie 1944; Ioan Mocsony-Stârcea, Secretar Particular și apoi Mareșal al Palatului; Dimitrie Negel, Administratorul Domeniilor Coroanei; Savel Rădulescu, fost secretar al lui Nicolae Titulescu, care a devenit Președinte al Comisiei Române pentru Aplicarea Armistițiului; Constantin Vișoianu, care avea să devină ministru de Externe în cabinetele Sănătescu și Rădescu; Constantin Sănătescu, Șeful Casei Militare, Mareșal al Curții Regale și, după 23 august 1944, Președinte al Consiliului de Miniștri. Probabil că, subestimându-l pe rege, Ion Antonescu nu s-a așteptat la momentul 23 august 1944 și la atitudinea fermă a regelui.

La 23 august 1944 regele Mihai, în vârstă de doar 23 de ani, l-a demis și a ordonat arestarea Mareșalului Ion Antonescu, decizând astfel retragerea României din alianța cu Germania hitleristă. Acest fapt s-a produs într-un moment dificil pentru țară și armată, când trupele sovietice erau deja în Moldova. Acțiunea a fost organizată sub auspiciile regale de către reprezentanții partidelor politice – liberal, țărănist, social-democrat și comunist, dar și de unii reprezentanți ai armatei: generalii Constantin Sănătescu, Aurel Aldea și Ion Negulescu. Acest eveniment, oricum ar fi privit, a accelerat prăbușirea celui de-al treilea Reich și la scurtarea celui de-al Doilea Război Mondial, fapt marcat și de președintele SUA, Harry Truman, care l-a decorat pe Regele Mihai cu ordinul „Legiunea de Merit” în grad de Mare Comandor²⁸ pentru serviciile aduse cauzei aliate.

După momentul 23 august 1944, o nouă etapă a început, atât pentru țară, cât și pentru Regele Mihai. Treptat și sigur, sovieticii s-au instalat în România, iar la 6 martie 1945, s-a format un guvern comunist condus de dr. Petru Groza. Presa străină a înțeles cum stau lucrurile și nota astfel, în 1946: „Mihai al României – ultimul Rege din sfera de influență Sovietică Europeană – se simte neputincios și izolat, între tinerele republici Bulgară și Iugoslavă. Deși însuși Stalin i-a acordat (conferit) cel mai înalt ordin sovietic, declarând că schimbarea frontului românesc, pentru care s-a decis tânărul Rege, a determinat scurtarea războiului cu șase luni. Cu toate acestea, România a fost expusă mai mult ca celelalte state limitrofe URSS-ului, amestecului sovietic în politica sa internă, și Andrei Vișinski, personal, a forțat pe Rege anul trecut, într-un mod nedelicat, să instaleze guvernul Groza, în care comuniștii au pus mâna pe pozițiile cheie”²⁹.

²⁸ ANR, SANIC, fond Casa Regală. Oficiale, dosar 48/1944, f. 1.

²⁹ ANR, SANIC, fond PCM – SSI, dosar 12/1944, f. 1.

Regele Mihai s-a afișat alături de comuniști la ceremonia organizată la Cluj, cu ocazia trecerii Transilvaniei sub administrație românească, precum și la 9 mai 1945, când au avut loc manifestări prilejuite de Ziua Victoriei, alături de Vișinski și Susaikov. La 6 iulie 1945, Regele Mihai a fost decorat de sovietici cu „Ordinul Victoria”³⁰ și i s-au oferit două avioane din partea armatei sovietice.³¹ Toate acestea au fost gesturi menite să-l acapareze pe Rege și să creeze o imagine de bună înțelegere în afara României.

La 21 august 1945, după ce Regele a cerut demisia premierului Petru Groza, nemaivând alte căi de acțiune, a declanșat greva regală, până la 7 ianuarie 1946, refuzând să semneze actele guvernului și să-i primească în audiență pe miniștri. De asemenea, regele a refuzat să participe la ceremoniile organizate pe 23 august 1945.

De ziua numelui Regelui, pe 8 noiembrie 1945, tinerii liberali și țărăniști au organizat în Piața Palatului o manifestație înăbușită în sânge de guvernul comunist, operându-se primele arestări politice. Despre acel moment, Regele spunea: „Ei, acolo lucrurile s-au întâmplat foarte urât. Deodată, au apărut camioane cu femei și cu bărbați cu fel de fel de unelte și cu tuburi de fier și au început să lovească în toți oamenii care erau acolo. Au venit și trupe de-ale lor și au început să aresteze oameni. I-au bătut, i-au băgat la Ministerul de Interne în beciuri. A fost ceva oribil. ... Bineînțeles că americanii și englezii au știut. Aveau și ei oameni acolo. Nu a fost niciun rezultat din toate acestea”³². Despre acest moment, principesa Ileana avea să noteze: „Cred că puține popoare s-au lăsat vreodată împușcate ca să-i ureze Regelui lor la mulți ani!”³³

După alegerile din 19 noiembrie 1946, fraudate și „câștigate” de comuniști, puterea a fost acaparată complet de aceștia. Americanii și englezii considerau aceste alegeri „ca rezultate dintr-o acțiune de intimidare prin teroare și a unor masive presiuni exercitate de miliția guvernamentală”³⁴. Deși a fost sfătuit de Iuliu Maniu să nu gireze noul parlament printr-un discurs, Regele Mihai s-a prezentat totuși în fața deputaților și a dat citire Mesajului Tronului³⁵, la 1 decembrie 1946, procedând constituțional.

³⁰ ANR, SANIC, fond Casa Regală. Oficiale, dosar 19/1945, f. 1-2.

³¹ Ibidem, f. 22.

³² Stelian Tănase, *op. cit.*, p. 126.

³³ Ileana, Principesă de România, Arhiducesă de Austria, *Trăiesc din nou*, București, Editura Humanitas, 1999, p. 290.

³⁴ ANR, SANIC, fond PCM – SSI, dosar 12/1944, f. 2.

³⁵ ANR, SANIC, fond Casa Regală. Oficiale, dosar 18/1946, f. 1-2.

Impunerea abdicării regelui Mihai, la 30 decembrie 1947, și măsurile care au urmat au fost rezultatul unui lung șir de nereguli și manifestări de forță ale comuniștilor pentru acapararea definitivă a României, mascate sub haine legalității, așa cum comenta un ziar vienez: „este semnificativ că toate forțele antidemocratice încearcă încontinuu să păstreze formele exterioare ale democrației și să prezinte regimul lor drept o formă de democrație. Ei fac aceasta fiindcă știu că marile mase de oameni din toate țările văd în democrație singura posibilitate de a sluji pacea și buna stare a poporului. De aceea forțele anti-democratice își camuflează eforturile lor cu aparențele constituționalității democratice. Astfel încearcă să producă confuzie în mințile oamenilor – însă și aceștia vor trebui să recunoască adevărul din cuvintele lui Lincoln, că unii oameni pot fi înșelați întotdeauna, că uneori toți oamenii pot fi înșelați, însă niciodată toți oamenii nu pot fi înșelați la nesfârșit”³⁶.

Regele Mihai devenise o persoană incomodă și periculoasă, „o nucă tare” cum îl numea comisarul sovietic Andrei Vișinski. Rămas ultimul bastion de rezistență în calea comunizării, la 3 ianuarie 1948 Regele Mihai a fost nevoit să ia calea exilului împreună cu mama sa, moment ce marca sfârșitul monarhiei în România și care a rămas în sufletul fostul suveran ca un moment al unei rupturi totale, despre care avea să spună: „Singurul lucru pe care l-am simțit a fost că eram cu moartea în suflet”³⁷.

MIHAI I OF ROMANIA - NEW DOCUMENTARY CONTRIBUTIONS REGARDING HIS LIFE AND REIGN (1921-1947)

Abstract: This paper deals with different aspects of the life and reign of King Michael I, addressing the period of schooling, military training, issues of family relations, as well as events after 1940, the relationship with Ion Antonescu, the events of August 23, relations with leaders communists, the royal strike and the pro-monarchical demonstration of November 8, 1945, as well as the forced abdication of the King and his exile.

Keywords: King Mihai of Romania, Romanian royal family, Palatine Class, communism.

³⁶ ANR, SANIC, fond Ministerul Propagandei. Buletine, dosar 127, f. 143.

³⁷ Stelian Tănase, *op. cit.*, p. 157.

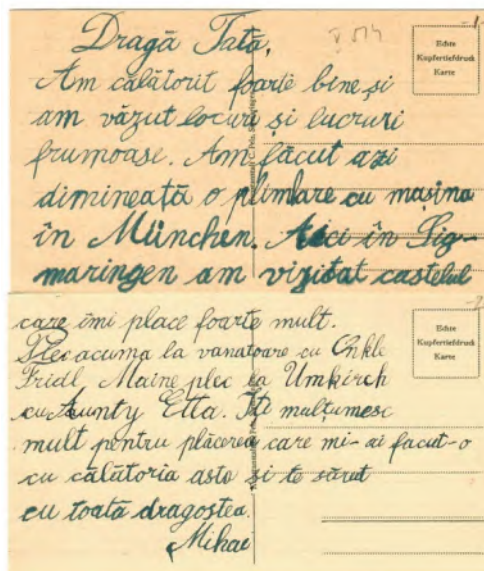
1922. Principele Mihai la 3 luni.

1927. Principele Mihai și mama sa, principesa Elena.

1930. Regele Carol al II-lea și Marele Voievod Mihai

1935. Ilustrate trimise de principele Mihai tatălui său, regele Carol al II-lea.

1933. Elevii Clasei Palatine

1940, **ianie 27**. Marele Voievod Mihai și colegii săi, după susținerea examenului de bacalaureat.

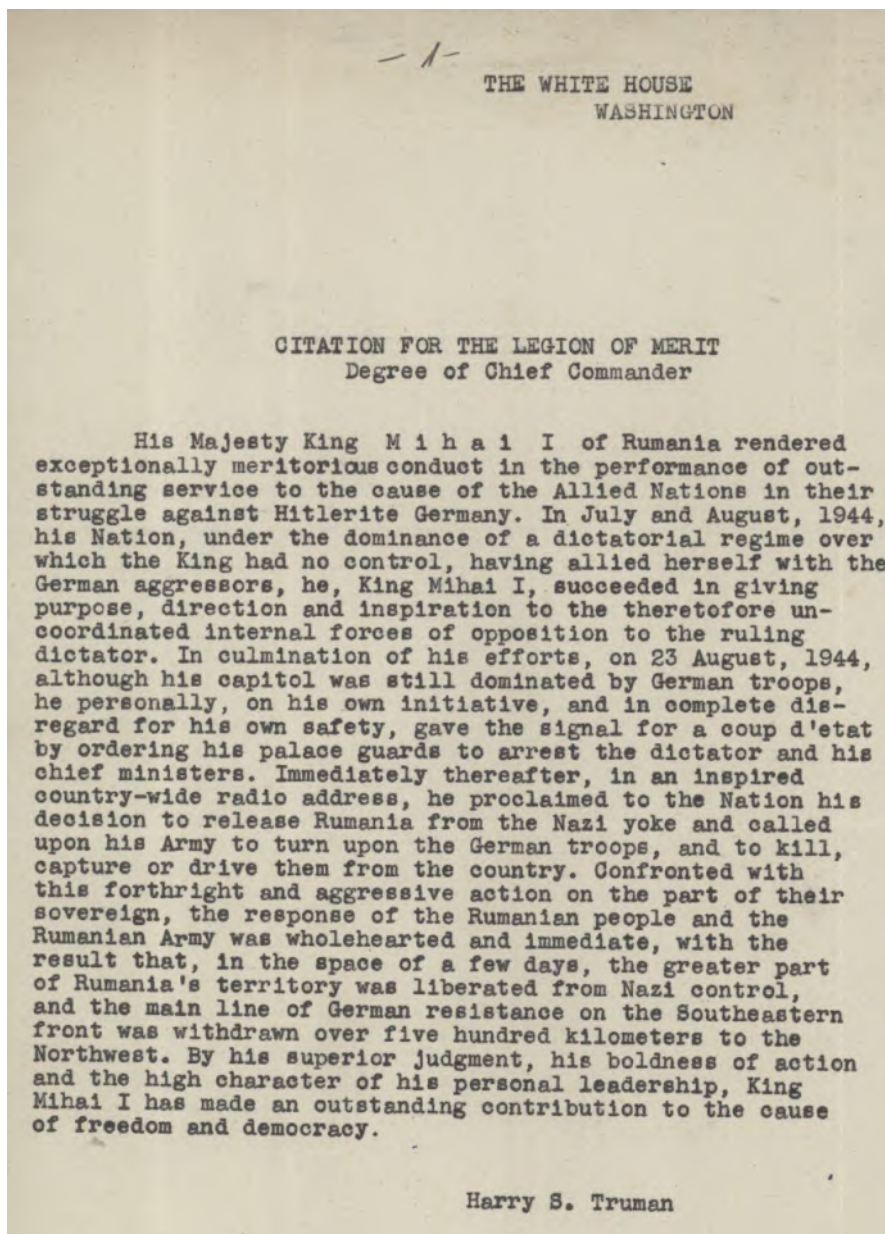
1940. Regele Mihai, Regina-mamă Elena și generalul Ion Antonescu, în fața Patriarhiei.

1942. Inspecția Regelui Mihai pe front.

1946, decembrie 1. Discursul Regelui Mihai în Parlament, după alegerile din 19 noiembrie 1946.

1944. Scrisoarea adresată de președintele SUA, Harry S. Truman Regelui Mihai, cu ocazia decorării acestuia cu ordinul „Legiunea de Merit”, în grad de Mare Comandor pentru servicii aduse cauzei aliate, prin realizarea actului de la 23 August.